

INSTITUTUL DE CERCETĂRI AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA (1993-2008)

În urmă cu 15 ani fondatorii Institutului erau convinși că prin activitatea lor vor putea atrage atenția românilor noștri de pe aceste meleaguri. De la constituire, prin activitatea sa, Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria se adresează profesorilor, cadrelor universitare, studenților și altor categorii iubitori ai limbii, istoriei, etnografiei și literaturii românești din Ungaria. Organizează sesiuni culturale și științifice, editează cărți în limba română și maghiară, cu scopul de a prezenta fizionomia spirituală a comunității românești din Ungaria, de a argumenta o presupunere, și anume că sentimentul de apartenență și de conștiință poate fi susținut printr-o autostudiere sinceră și temeinic argumentată.

Publicațiile Institutului sînt bine cunoscute în țară și în străinătate. Acestea se expediază la școli, biblioteci, asociații culturale, muzee, universități, arhive, etc. Alături de acei cercetători care se interesează de trecutul, cultura, istoria, etnografia, limba și literatura românilor din Ungaria, publicațiile sînt răsfoite și de publicul românesc din întreaga Ungarie. În lipsă de manuale, publicațiile Institutului sînt folosite și în învățămîntul românesc din Ungaria, în domeniul *Cultură și civilizație românească*.

Se constată scăderea numărului comunității, de la un recensămînt la altul, cercetările și culegerile etnologice, istorice și lingvistice de teren întreprinse în localitățile populate și de români, se impun ca o necesitate științifică, pe de o parte, pentru actualizarea și modernizarea informațiilor culturale despre grupul etnic, pe de altă parte, pentru conservarea, prin culegere și tezurare, a faptelor de folclor, istorie și limbă încă vii.

Institutul de la început își orientează activitatea în două direcții principale: una de cercetare științifică pe tărîm istoric, demografic, filologic, istorico-literar, lingvistic, etnografic-etnologic, artistic etc. Și alta de valorificare a rezultatelor cercetărilor din aceste domenii, prin publicații, periodice proprii și prin cărți. În același timp, Institutul organizează anual manifestări științifice de prestigiu, sesiuni de comunicări și mese rotunde cu participanți din țară și de peste hotare. Activitatea de cercetare a membrilor Institutului se orientează spre teme importante, prioritare pentru descifrarea trecutului și prezentului comunității românești din Ungaria: demografie istorică, familie și societate, biserică și națiune, rolul bisericilor unite și ortodoxe, istoricul învățămîntului, etc.

Pîna la ora actuală Institutul a editat **62 de volume** și a organizat **18 simpozioane internaționale**, întreține relații de colaborare cu unități similare din țară și străinătate, cu diverse școli, instituții socio-culturale și administrative.

Scurt istoric

În primăvara anului 1991 s-a constituit cercul de cercetători sub denumirea provizorie "*Pentru Cultura Română din Ungaria*". Cîțiva intelectuali aparținători minorității noastre au pledat pentru înființarea acestui cerc, fiindcă au fost de părere că despre istoria,

cultura, prezentul românilor din Ungaria trianonică nu se fac cercetări sistematice. Din când în când, apăreau niște studii în diferite publicații (istorice, etnografice), dar nefiind sistematice, ele nu au intrat în conștiința românilor din Ungaria. Scopul cercului a fost să adune forțele spirituale și creatoare ale comunității românești din Ungaria, și să se formeze o intelectualitate puternică și conștientă.

La 7 februarie 1992, acest cerc s-a transformat în "*Comunitatea Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria*" care fiind și înregistrată, a devenit persoană juridică. La înființarea acesteia s-au format scopuri concrete: crearea unui for de dezbatere a unor teme profesionale (de limbă, învățămînt, cultură, artă etc.) și inițierea unor cercetări mai chibzuite și coordonate, iar rezultatul lor să fie valorificat în vederea unei autocunoașteri mai temeinice. Comunitatea la început avea următorii membri: *Maria Berényi, Ana Borbély, Lucia Borza, Mihaela Bucin, Ion Budai, Elena Csobai, Alexandru Hoțopan, Ana Hoțopan, Eva Kozma Frătean, Mihai Kozma, Marius Maghiar, Emilia Martin, Gyöngyi Mocan, Stella Nikula Machour, Ștefan Oroian, Gheorghe Petrușan, Florica Santău, Gheorghe Santău, Ana Secan Navratil și Ecaterina Tiritean.*

Încă în anul constituirii, Comunitatea a decis ca să se instituționalizeze munca de cercetare, fiindcă fără subvenții financiare nu se poate face muncă profesională de calitate. Au urmat luni de muncă organizatorică, a fost întocmit un plan de cercetări. La 13 februarie 1993 Comunitatea își constituie *Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria*. La 29 mai 1993 adunarea generală a comunității alege, prin concurs public, directorul institutului în persoana *dr. Mariei Berényi*, pentru o perioadă de trei ani. De atunci mandatul directorului a fost prelungit din cinci în cinci ani. Din anul 1998, Institutul a devenit persoană juridică și e înregistrat la tribunal.

Institutul a fost înființat în scopul derulării unei activități științifice pentru identificarea valorilor culturale care asigură existența și continuitatea românilor pe meleagurile ungare.

La finanțarea Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria s-a angajat însuși Guvernul Ungariei prin hotărârea nr. 1025 din anul 1993, în care se stabilește următoarele: "Trebuie asigurată funcționarea continuă a Institutului de Cercetări a Românilor din Ungaria." În urma unei dări de seamă riguroase, prezentată de Institut, Ministerul Culturii și Educației Publice, în perioada 1993 -1997, a asigurat în fiecare an fondurile necesare pentru funcționare și activitatea de cercetare. În primăvara anului 1998 însă același Minister, fără nici o motivare, a scăzut la o treime fondul bănesc asigurat în anii anteriori, periclitînd astfel funcționarea normală a Institutului. Funcționarea Institutului devine instabilă, nesigură și periclitată, în ciuda faptului că există trei Hotărâri Guvernamentale (2281/1998 (XII.19); 2023/2002 (II.1; 2175/2005. (VIII.26) în care se declară că funcționarea Institutului trebuie asigurată cu fonduri necesare din partea Guvernului Ungar. În realitate nu se respectă aceste decizii, Institutul nu primește pe deplin finanțare de bază pentru funcționare (salarii, impozite). În aceste împrejurări de instabilitate nu se pot angaja cercetători cu normă întreagă sau jumătate de normă. Nu se pot planifica proiecte de lungă durată, nu se pot edita acele publicații care ajută în mare măsură și învățămîntul românesc. Institutul ar trebui dotat cu sumele necesare pentru a angaja mai mulți cercetători cu post întreg și semipost,

pentru a oferi burse științifice tinerilor căci numai cu cercetători angajați se pot planifica proiecte mai ample și de lungă durată

De zece ani Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria nu mai primește finanțare de la buget, ci supraviețuiește, cu greu, din proiectele finanțate de către Ministerul Învățământului și al Culturii, de Departamentul pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria și Fundația Publică “Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.

Principalul obiect de activitate

Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria este o instituție de specialitate, avînd drept obiectiv cunoașterea, păstrarea și promovarea tradițiilor, în contextul dezvoltării culturii naționale.

Conform Statutului de funcționare Institutul are ca obiective:

- Promovarea și sprijinirea materială și morală a studierii profunde a istoriei comunității în context național și european.
- Popularizarea activității personalităților românești marcante din Ungaria, prin studii și lucrări monografice.
- Cu prilejul unor aniversări ale unor evenimente istorice sau ale unor personalități, Institutul se angajează la organizarea unor manifestări științifice tematice în domeniile istorie, etnografie, cultură, etc.
- Colaborarea cu Universități și Institute științifice de prestigiu din țară și străinătate.

Institutul este implicat în evocarea unor personalități care au aparținut comunității românești din Ungaria și care și-au adus un aport însemnat la păstrarea și îmbogățirea tezaurului cultural românesc, precum *Iosif Ioan Ardelean, Moise Nicoară, Gheorghe Pomuț, David Voniga, Teodor Papp, Alexandru Suciu, Emanuil Gojdu, etc.*

Printre obiectivele prioritare se numără conservarea și păstrarea identității etnice, lingvistice, culturale și religioase a românilor din Ungaria.

Colaboratori ai Institutului

Institutul funcționează pe trei secții :

- istorică
- etnografică
- lingvistică-literară.

Din toamna anului 1994, în afară de director, în cadrul Institutului au fost angajați doi cercetători cu semipost. Între 1994-1997 cercetătorii cu semipost au fost: *dr. Ana Borbély* și *Tiberiu Herdean*. Din 1997 au fost angajate cu semipost *dr. Ana Hoțopan* și *Emilia Martin*. Din motive financiare, din anul 2000 numai cea din urmă este angajată .

Institutul după posibilitățile sale financiare și pe baza unui angajament, leagă contract pe teme concrete de cercetare. Colaboratorii institutului între 1993-2008 au fost *dr. Maria Berényi, dr. Ana Borbély, Lucia Borza, Anamaria Brad, dr. Mihaela Bucin, Rodica Colta, Elena Csobai, Tiberiu Herdean, Irina Garami, dr. Maria Gurzău Czeglédi, dr. Ana Hoțopan, Alexandru Hoțopan, Eva Kozma Frătean, Mihai Kozma, Emilia Martin, Gyöngyi Mocan, dr. Stella Nikula, dr. Gheorghe Petrușan, Florica Santău, dr. Gheorghe Santău.*

Activitatea științifică depusă de către intelectualii grupați în jurul acestui atelier constituie una dintre cele mai importante realizări spirituale din ultimele decenii ale comunității românești din Ungaria.

Teme și domenii de cercetare

În cadrul Institutului în perioada anilor 1993-2008 în cele trei secții s-au efectuat cercetări în diferite domenii. Temele de cercetare încearcă să armonizeze prioritățile Institutului cu afinitățile și preocupările cercetătorilor noștri. Unele teme necesită cercetări de mai mulți ani, iar altele prelucrează unele aspecte, fragmente, și se concentrează la scrierea unor studii.

În perioada sus-amintită au fost finanțate de către Institut următoarele teme de cercetare:

- Îmbrăcămintea românilor din Ungaria
- Credințele și mitologia populară în cercul românilor din Ungaria
- Obiceiurile de naștere la românii din Ungaria
- Chestionar (întocmit cu ajutorul mai multora din secția etnografică)
- Vestigii ortodoxe de istorie și artă ale românilor din Ungaria
- Muzica și dansul românesc din Ungaria
- Folclorul copiilor din Micherechi
- Jocul la Micherechi
- "D'ala" fujitului la Micherechi
- Mălăieșul la Micherechi
- Strigăturile românilor din Ungaria
- Particularitățile graiurilor, diferența între limba vorbită și limbajul artistic în creațiile folclorice românești din Ungaria
- Credințe, obiceiuri, sărbători la românii din Ungaria
- Tradiții și credințe legate de naștere la românii din Ungaria
- Ceremonialul funerar la românii din Ungaria
- Sărbătorile calendaristice ale românilor din Ungaria
- Textilele populare românești din Ungaria
- Medicina populară
- Particularități etnice în cultura materială și spirituală
- Bilingvismul și schimbarea de limbă la românii din Chitighaz
- Cercetări dialectologice și sociolingvistice la românii din Ungaria
- Dicționar regional (dialectal) din Chitighaz
- Schimbarea de cod în folosirea limbii române
- Variabilitatea numelor geografice în interviurile în limba română
- Tradiția modernității în romanul românesc
- Tendințe în proza românească contemporană
- Istoria literaturii române din Ungaria
- Márki Sándor și literatura română
- Coordonatele ideologice la Mihai Eminescu și Ioan Slavici
- Numele de botez la românii din Chitighaz (1779-1829)

- Istoria numelor la românii din Ungaria
- Programă școlară pentru predarea limbii și literaturii române în Liceul Românesc clasele I-IV
- Dicționar de expresii maghiaro-române
- Din trecutul românilor din Hajdú-Bihar și Szabolcs
- Fundații române în orașul Giula
- Istoria românilor din Aletea și Bichișciaba
- Istoria și procesul Memorandului
- Documentația Fundației Gojdu
- Aspecte din trecutul bisericii baptiste române din Ungaria
- Istoria presei române din Transilvania și Ungaria, sec. XIX-XX
- Istoria învățămîntului confesional românesc din Ungaria de azi (1868-1945)
- Istoria Fundației Gojdu (1870-1952)
- Biserica ortodoxă și greco-catolică română în Ungaria (secolul XVIII-XX)
- Greci și macedoromâni în Austro-Ungaria
- Conviețuire româno-maghiară în Monarhia Austro-Ungară
- Instituții românești în Ungaria interbelică
- Relații interetnice la Aletea și Chitighaz
- Istoria și documentația Colegiului Mocsáry
- Companiile comercianților greci și macedoromâni din Austro-Ungaria, secolele XVIII-XX.
- Vestigiile ortodoxe la românii din Ungaria.
- Istoria fundațiilor și societăților culturale ale românilor din Ungaria, secolele XIX-XX.
- Carte veche bisericească și laică în Fondul Todorescu de la Biblioteca Széchényi din Budapesta
- Particularități etnice în cultura materială și spirituală a românilor din Ungaria.
- Bilingvismul românilor din Ungaria.
- Literatura românilor din Ungaria.
- Caracteristicile romanului românesc interbelic.
- Istoria ASTREI și influența sa asupra culturii românești din Ungaria (1861-1918)
- Sărbători calendaristice ale românilor din Ungaria
- Bilingvismul românilor din Ungaria.
- Cercetări demografice, etnologice și sociolingvistice în cadrul comunității românești din Giula.

Publicații

Valorificarea cercetării științifice se realizează prin: organizarea de manifestări științifice, organizarea și participarea la reuniuni științifice naționale și internaționale; editarea de publicații științifice și de popularizare.

Munca de cercetare își are sensul mai ales dacă rezultatul acesteia este întruchipat în studii publicate în reviste, periodice, monografii etc. Institutul pe acest

teren a oferit multiple posibilități colaboratorilor săi. Scoate anual publicațiile **Simpozion**, **Izvorul** și **Lumina**. Comunicările celor 17 simpozioane au apărut, materialul simpozionului al XVIII-lea sperăm să apară în anul 2009. Pe lângă publicațiile amintite, unde apar scrieri istorice, etnografice, lingvistice și literare, Institutul a scos de sub tipar, în 1998, volumul **Bibliografie**. Lucrarea e concepută ca o bibliografie generală întrunind aproape toate lucrările colaboratorilor, concretizate în cărți, studii și articole, apărute în reviste de specialitate, în periodice cultural-științifice din țară și străinătate pînă la finele anului 1997. Studiile mai voluminoase ale cercetărilor au fost publicate în volumul bilingv **Annales**, edițiile 1996 și 2000. În afară de publicațiile amintite, Institutul a publicat monografiile comunelor **Chitighaz** (1993), **Bățania** (1995) și **Micherechi** (2000). Aceste monografii au fost scrise de către: *Ana Borbély*, *Elena Csobai*, *Eva Kozma Frătean*, *Emilia Martin* și *Maria Berényi*. În aceste cărți este prezentată istoria, etnografia, cultura, muzica și limba românilor din localitățile respective. Se planifică scoaterea unui nou volum despre românii din Giula. Institutul a editat sau a finanțat încă numeroase volume de studii în cei cincisprezece ani.

Publicațiile se trimit la diferite instituții, universități, biblioteci, muzee, arhive din țară și străinătate, făcîndu-se cunoscute realizările științifice ale Institutului. Rezultatele cercetării din Institut sînt parte a bibliografiei de bază citată în manualele, sintezele și studiile fundamentale privind istoria, limba și folclorul românilor din Ungaria

Rezultatele cercetărilor, publicațiile oferă cititorilor imaginea sinelui comunitar actual, fiind practic un indicator oficial al reconstruirii identității și al configurării modurilor în care membrii grupului etnic se disting în relațiile lor sociale cu alți indivizi și cu alte colectivități. Aceste publicații sînt nu numai lucrări de specialitate, dar și un material util celor care doresc să fie la curent cu istoria și situația actuală a populației românești din Ungaria. Factor de educație a *memoriei colective identitare* – atît la nivelul conținutului manifest, cît și la al celui latent, publicațiile oferă informații etnologice, istorice, lingvistice, literare, s.a. Funcția educativă identitar-românească devine explicită prin cultivarea prestigiului a ceea ce s-a conservat, dar și a ceea ce se perpetuează din specificul cultural local, cu particularitățile distincte.

Publicațiile editate sau finanțate de către Institut, în ordine cronologică:

SIMPOZION (1-17. vol.)
(Comunicările prezentate la conferințele anuale)

IZVORUL. *Revistă de etnografie și folclor* (nr. 1-29.)

LUMINA. *Revistă socială, culturală și științifică a românilor din Ungaria* (15 ediții)

CHITIGHAZ. *Pagini istorico-cultuarale*, Budapesta, 1993

Maria Berényi, *Românii din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea*, Documente, Giula, 1994

Emilia Martin Nagy, *Date etnografice despre românii din Ungaria*, Giula, 1995

BĂTANIA. Pagini istorico-culturale, Budapesta, 1995

Maria Berényi, *Istoria Fundației Gojdu / A Gozsdu Alapítvány története (1870-1952)*, Budapesta, 1995

Elena Csobai, *Istoricul românilor din Ungaria de azi*, Giula, 1996

ANNALES '96, volum de studii, Giula, 1997

BIBLIOGRAFIE, Giula, 1998

Elena Csobai-Emilia Martin, *Vestigiile Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria*, Giula, 1999

MICHERECHI. Pagini istorico-culturale, Giula, 2000

Maria Berényi, *Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, Giula, 2000

ANNALES 2000, volum de studii, Giula, 2001

Borbély Anna, *Nyelvcseré*, Budapest, 2001

Maria Berényi, *Viața și activitatea lui Emanuil Gojdu (1802-1870)*, Giula, 2002

Emilia Martin, *Sărbători calendaristice ale românilor din Ungaria*, Giula, 2003

Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria. Un deceniu de existență (1993-2003), Giula, 2003

Maria Berényi, *Moștenirea lui Gojdu în oglinda presei române și maghiare (1995-2005) /Gozsdu öröksége a román és magyar sajtó tükrében (1995-2005)*, Budapesta, 2005/

Simpozioane

Din anul 1991, Cercetătorii români din Ungaria și-au propus organizarea anuală a câte unui simpozion, ca forum de prezentare și dezbateră a problemelor principale care preocupă comunitatea românească din Ungaria. Temele expuse sînt foarte bogate și variate. La aceste întruniri sînt prezenți, în număr foarte mare, profesori, intelectuali, ziariști români din Ungaria, și oaspeți invitați din România și din alte țări. La aceste sesiuni, de obicei, se poartă un dialog fertil pe cele mai arzătoare probleme legate de cultura, limba, tradiția, istoria, religia, identitatea românilor din Ungaria. Simpozioanele organizate de Institut au devenit astfel cele mai importante forumuri ale intelectualilor preocupați de cultura românească din Ungaria.

Ca să primim o imagine mai concretă despre tematica întrunirilor științifice, în ceea ce urmează prezentăm comunicările expuse la cele optsprezece simpozioane organizate pînă acum.

SIMPOZION I.

(Giula, 22-23 noiembrie 1991)

Eva Kozma Frătean (Budapesta): Probleme ale predării culturii muzicale

Emilia Martin (Giula): Cercetarea portului tradițional al românilor din Ungaria

Marius Maghiar (Budapesta): Școala Ardeleană și Tipografia Universității din Buda

Maria Berényi (Budapesta): Românii din Ungaria de azi în presa română a secolului al XIX-ea

Elena Csobai (Bichișciaba): Aspecte din istoricul românimii din Bichișciaba

Mihaela Bucin (Otlaca-Pustă): Otlaca-Pustă - Schiță monografică

Gheorghe Santău (Giula): Originea comunei și a românilor din Chitighaz

Ana Borbély (Budapesta): Lexicul regional și frecvența fenomenelor dialectale la copiii din Chitighaz

SIMPOZION II.

(Giula, 28-29 noiembrie 1992)

Gheorghe Petrușan (Seghedin): Școli ale naționalităților în Ungaria

Maria Berényi (Budapesta): Școlile populare române din Ungaria

Gheorghe Santău (Giula): Memorandumul din 1892 – după 100 de ani

Ana Borbély (Budapesta): Folosirea limbii române și maghiare la românii din Chitighaz

Lucia Borza (Budapesta): Despre necesitatea unei gramatici a limbii române cu explicații în limba maghiară

Elena Csobai-Emilia Martin (Bichișciaba-Giula): Colecția Bisericilor Ortodoxe Române din Ungaria

Marius Maghiar (Budapesta): Rolul ortodoxiei în încreștinarea ungarilor

Eva Kozma Frătean (Budapesta): Tradiția muzicală la românii din Ungaria

Mihaela Bucin (Otlaca-Pustă): Un manuscris - Poveștile Floricăi Șimonca din Otlaca-Pustă

SIMPOZION III.

(Chitighaz, 11-12 decembrie 1993)

Ana Borbély (Budapesta): Atitudinea față de limba română și maghiară la românii din Chitighaz

Mihai Kozma (Seghedin): Despre istoricul numelor noastre

Eva Kozma Frătean (Budapesta): Creația muzicală a chitighăzenilor

Mihaela Bucin (Chitighaz): Estetica strigăturii din Chitighaz

Emilia Martin (Giula): Elemente specifice în îmbrăcămintea românilor și naționalităților conviețuitoare

Elena Csobai (Bichișciaba): Conviețuirea minorităților în așezările locuite și de români

Maria Berényi (Budapesta): Rolul fundațiilor în cultura română din Ungaria în secolul al XIX-lea

SIMPOZION IV.**(Giula, 26-27 noiembrie 1994)**

Acad. Cornelia Bodea (București): Moise Nicoară, 1784-1861 - Motivația unui mit
Maria Berényi (Budapesta): Contribuția lui Moise Nicoară la istoria național-
 culturală a românilor din Ungaria

Elena Csobai (Bichișciaba): Moise Nicoară și românii din Giula

Gheorghe Petrușan (Seghedin): De la Supplex Libellus Valachorum la Memorand
 - Actualitatea Memorandului

Gheorghe Santău (Giula): Procesul Memorandului – Din punct de vedere istoric
 și juridic

Tiberiu Herdean (Budapesta): M. Blecher sau prizonieratul dureros al identității

Ana Borbély (Budapesta): Observații cu privire la transcrierea textelor
 dialectale românești din Ungaria

Gyöngyi Mocan (Budapesta): Numele de botez la românii din Chitighaz

Anamaria Brad (Chitighaz): Despre schimbarea numelor de familie în Chitighaz

Emilia Martin (Giula): Piese de îmbrăcăminte ca obiecte magice

Ana Hoțopan (Seghedin): "Cealaltă lume" - reflectată în credințele românilor din Ungaria

Mihaela Bucin (Chitighaz): Manuscrisele colecționate de Ana Iuhas
 - Hora mortului din Micherechi

Alexandru Hoțopan (Giula): "D'ala fujitului" la Micherechi

Stella Nikula (Giula): Crucea, semnul identității noastre creștine

SIMPOZION V.**(Giula, 25-26 noiembrie 1995)**

Acad. Cornelia Bodea (București): Femeia română în Transilvania și Ungaria
 secolului trecut

Tiberiu Herdean (Budapesta): Urmuz și personajele sale

Emilia Martin (Giula): "Strigoitul". Rolul ființei cu putere supranaturală
 în credințele românilor din Ungaria

Ana Borbély (Budapesta): Două situații - două stiluri de vorbire

- Cercetări asupra stilurilor de vorbire în comunitatea românească
 din Chitighaz

Eva Kozma Frătean (Budapesta): Parte integrantă a învățămîntului românesc
 din Ungaria - disciplina cînt și muzică

Mihai Kozma (Seghedin): Seghedin 1849. Proiectul de pacificare ungaro-român

Maria Berényi (Budapesta): Contactul românilor din Ungaria de azi cu viața
 culturală din Banat și Crișana în secolul al XIX-lea

Mihaela Bucin (Chitighaz): Asupra ceremonialului funebru românesc
 –Bocetul chitighăzean

Elena Csobai Bichișciaba): Românii din Aletea

Gheorghe Santău (Giula): Istoria Fundației Gojdu

Alexandru Hoțopan (Giula): "Mălăieșul" la Micherechi

Stella Nikula (Giula): Religii și profeți

SIMPOZION VI.**(Budapesta, 30 noiembrie-1 decembrie 1996)***Aurel Chiriac (Oradea):* Pictura de cult românească între secolele XIV-XVIII*Maria Berényi (Budapesta):* Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*Eva Kozma Frătean (Budapesta):* Muzica bisericească la românii din Ungaria*Mihaela Bucin (Chitighaz):* Relații interetnice din Chitighaz*Ana Hoțopan (Seghedin):* Conviețuirea la Cenadul Unguresc*Elena Csobai (Bichișciaba):* Românii din Ciorvaș*Gheorghe Petrușan (Seghedin):* O schiță a istoriei românilor din Ungaria*Tiberiu Herdean (Budapesta):* Între două lumi*Emilia Martin (Giula):* Trăsăturile caracteristice ale textilelor populare românești din Ungaria*Stella Nikula (Giula):* Formarea sistemelor calendaristice și efectele acestora asupra sărbătorilor calendaristice*Ana Borbély (Budapesta):* Graiul ca instrument al umorului**SIMPOZION VII.****(Giula, 22-23 noiembrie 1997)***Nicolae Saramandu (București):* Coloniile aromânești din Austria și Ungaria la începutul secolului al XIX-lea*Maria Berényi (Budapesta):* Colonia macedoromână din Miskolc și familia Șaguna*Elena Rodica Colta (Arad):* Circulația cărților vechi românești în Ungaria*Constantin Mălinaș (Oradea):* Contribuții la circulația cărții românești vechi la Pesta. "Gramatica" de la 1826 a lui Ioan Alexi*Eugen Glück (Arad):* Contribuții cu privire la promovarea revendicărilor bisericești românești în Ungaria în anii 1848-49*Elena Csobai (Bichișciaba):* Rolul bisericii ortodoxe în păstrarea identității la românii din Giula*Gheorghe Petrușan (Seghedin):* Coordonatele concepției naționale a lui Ioan Slavici*Gheorghe Santău (Giula):* Colegiul Mocsáry Lajos*Gheorghe Dulău (Micherechi):* Cincizeci de ani de la înființarea ansamblului cultural din Micherechi*Eva Kozma Frătean (Budapesta):* Cinci decenii de la constituirea ansamblului cultural din Aletea*Mihaela Bucin (Chitighaz):* Etic și estetic în filozofia populară*Ana Hoțopan (Seghedin):* Influențele literaturii apocrife asupra folclorului românesc din Ungaria*Emilia Martin (Giula):* Funcția imprecăției în societatea tradițională*Ana Borbély (Budapesta):* Menținerea limbii române la Micherechi*Stella Nikula (Giula):* Supranume la românii din Chitighaz**SIMPOZION VIII.****(Giula, 7-8 noiembrie 1998)**

- Nicolae Bocșan (Cluj)*: Consistoriul Episcopiei Aradului (1848)
Ioan Octavian Rudeanu (Deva): Primele încercări ale românilor de reînființare a Mitropoliei Ardealului
Viorica Goicu (Timișoara): Numele de familie la românii din Ungaria
Eugen Glück (Arad): Contribuții cu privire la activitatea deputaților români în Dieta ungară din 1848-49
Maria Berényi (Budapesta): Revoluția din 1848-49 și românii din Pesta
Emilia Martin (Giula): Locuința românilor din Ungaria – Structură și funcționalitate
Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Obiceiuri de Crăciun și Anul Nou
Elena Csobai (Bichișciaba): Aspecte din istoria românilor din Giula
Ana Borbély (Budapesta): Schimbarea de cod la românii din Ungaria - O strategie de comunicare în discursul bilingv
Mihaela Bucin (Chitighaz): Fenomenul povestitului
Gheorghe Santău (Giula): Noi contribuții la istoria românilor din Crișana
Ana Hoțopan (Seghedin): Folclorul în zilele noastre la românii din Ungaria
Stella Nikula (Giula): Lumea viselor
Eva Kozma Frătean (Budapesta): Un manuscris cu 257 de texte populare
Gheorghe Petrujan (Aletea): Sărbătorile de iarnă ale românilor din Aletea

SIMPOZION IX.

(Giula, 6-7 noiembrie 1999)

- Acad. Cornelia Bodea (București)*: Fundația Elena Ghiba Birta
Gheorghe Petrușan (Seghedin): Învățămintul românesc din Ungaria
Eugen Glück (Arad): Contribuții cu privire la școlile românești din Sud-estul Ungariei
Maria Berényi (Budapesta): Reuniuni învățătoarești din Bihor și Crișana în secolul al XIX-lea
Cornel Munteanu (Baia Mare): Presa și literatura română din Ungaria
Eva Iova (Seghedin): 20 de ani de la înființarea redacției românești a Radiofuziunii Maghiare
Narcisa Știucă (București): Obiceiuri de naștere
Mihaela Bucin (Chitighaz): Narațiune și limbaj
Victoria Moldovan (Cluj): Pentru promovarea limbii române
Ana Borbély (Budapesta): Bilingvismul
Elena Csobai (Bichișciaba): Comunitatea din Veherd
Emilia Martin (Giula): Norme etice în societatea tradițională
Stella Nikula (Giula): Oul, după credințele poporului român
Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Rituri de trecere în orația de nuntă și hora mortului
Gheorghe Santău (Giula): Cum s-a format numele românesc și al țării lui

SIMPOZION X.

(Giula, 18-19 noiembrie 2000)

- Gheorghe Petrușan (Seghedin)*: Eminescu și literatura maghiară
Ileana Mureșanu (Cluj): Probleme actuale ale limbii române
Ana Borbély (Budapesta): Diversitatea limbii române din Ungaria

- Eugen Glück (Arad)*: Contribuții cu privire la școlile românești din Nord-Estul Ungariei
Elena Rodica Colta (Arad): Poveștile de întemeiere a satului Otlaca Pustă - o sursă alternativă pentru istoria românilor din localitate
Otilia Hedeșan (Timișoara): Blestemul în folclorul românesc
Emilia Martin (Giula): Cimitirul – purtător de informații istorice și etnografice
Elena Csobai (Bichișciaba): Comunitatea românească din Cenadul Unguresc
Mihaela Bucin (Macău): Tradiții locale în monografia lui Teodor Pățaș
Gheorghe Santău (Giula): Concepția lui Kossuth cu privire la Confederația Dunăreană
Stella Nikula (Giula): Meteorologie populară la românii din Ungaria
Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Poezia spectacolului funerar
Maria Berényi (Budapesta): Studenți români din Ungaria la școli superioare din Oradea, în secolul al XIX-lea
Ana Hoțopan (Seghedin): Imaginea minorităților conlocuitoare în concepția micherechenilor

SIMPOZION XI.

(Giula, 24-25 noiembrie 2001)

- Liana Pop – Victoria Moldovan (Cluj)*: Descriptivul limbii române
Maria Marin (București): Importanța cercetării graiurilor românești din Ungaria
Stella Nikula (Giula): Aspecte din viața satului tradițional
Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Moartea ca o taină a nunții
Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș): Formarea intelectualității românești din Transilvania. Studenți români la academii și universități din Ungaria
Eugen Glück (Arad): Școlile românești din Ungaria aparținătoare Districtului școlar din Oradea (sec. XVIII-XIX)
Ana Borbély (Budapesta): Zece ani în situația de schimbare a limbii (1990-2000)
Elena Rodica Colta (Arad): Cercetări etnografice referitoare la românii din Ungaria
Gheorghe Santău (Giula): Tradiție religioasă și conștiință națională la românii din Transilvania – 1730-1780
Elena Csobai (Bichișciaba): Comunitatea românească din Cenadul Unguresc între anii 1918-1945
Maria Berényi (Budapesta): Colonii macedoromâne în Ungaria (sec. XVIII-XIX)
Emilia Martin (Giula): Realitate înregistrată în timp – oameni și destine în fotografii

SIMPOZION XII.

(Giula, 23-24 noiembrie 2002)

- Grigore Ploieșteanu (Tîrgu-Mureș)*: Academicianul dr. Pavel Vasici – anii de studenție la Pesta
Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș): Bursierii Gojdu: destine politice și culturale
Vasile Dobrescu (Tîrgu-Mureș): Bursieri ai Fundației Gojdu în sistemul de credit Românesc din Transilvania
Ana Borbély (Budapesta): Datele recensământului din 2001 referitoare la comunitatea românilor din Ungaria
Maria Marin (București): Metode și principii în abordarea graiurilor românești din

medii alogene

Corina Teodor (Tîrgu-Mureș): Din istoria cărții religioase românești: tipăriturile de la Buda

Nicoleta Sălcudeanu (Tîrgu-Mureș): Literatura română sub comunism

Maria Gurzău Czeglédi (Giula): De la leagăn la sicriu (Sentimentul matern în poezia riturilor de trecere)

Elena Csobai (Bichișciaba): Viața și activitatea lui Teodor Papp

Stella Nikula (Giula): Credințele românilor din Ungaria

Gheorghe Santău (Giula): Curiozități din viața și activitatea lui Avram Iancu

Eugen Glück (Arad): Școlile românești din Ungaria în secolele XVIII-XIX-lea

Ana Hoțopan (Seghedin): Cultură, tradiție și etnicitate la țiganii din Micherechi

Emilia Martin (Giula): Femeia în comunitatea tradițională

Maria Berényi (Budapesta): Rolul episcopiei din Hajdúdorog în istoria greco-catolicilor români din Ungaria

SIMPOZION XIII.

(Giula, 29-30 noiembrie 2003)

Constantin Mălinaș (Oradea): Sărbătorirea bicentenarului Emanuil Gojdu

Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș): Istoria elitelor românești din Transilvania reflectată în istoriografia postcomunistă

Grigore Ploșteanu (Tîrgu-Mureș): Dimitrie Cantemir o personalitate de renume europeană

Victoria Moldovan-Liana Pop (Cluj): Predarea limbii române în perspectiva aplicării portofoliului lingvistic european

Maria Marin (București): Locul graiurilor românești din Ungaria în structura dialectală a dacoromânei

Stella Nikula (Giula): File din "Codul bunelor manieri" a românilor din Ungaria (Ospitalitatea)

Eugen Glück (Arad): Contribuții cu privire la istoria românilor uniți din Nord-Estul Ungariei

Ana Borbély (Budapesta): Relația dintre biserică și menținerea limbii minoritare

Elena Rodica Colta (Arad): Paraschiva la românii din Ungaria

Elena Csobai (Bichișciaba): Comunitatea românească din Bedeu și Micherechi pe baza cercetărilor demografice

Ana Hoțopan (Seghedin): Viața erotică în comunitatea tradițională din Micherechi

Gheorghe Santău (Giula): Despre unificarea europeană

Gheorghe Petrușan (Seghedin): Imaginea ungurului și românului în romanul "Ranele națiunii" de Iosif Vulcan

Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Hora mortului la românii din Aletea

Emilia Martin (Giula): Alimentația tradițională a românilor din Ungaria

Maria Berényi (Budapesta): 150 de ani de la nașterea memorandistului Aurel Suci, originar din Chitighaz

SIMPOZION XIV.

(Giula, 27-28 noiembrie 2004)

Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș): Școlile Blajului în istoria învățămîntului și culturii românești

Grigore Ploșteanu (Tîrgu-Mureș): Contribuții la cunoașterea relațiilor științifice academice româno-maghiare în secolul al XIX-lea

Ovidiu Pecican (Cluj): Un sfînt catolic maghiar printre românii din Cîmpia de Vest

Otilia Hedeșan (Timișoara): Vlahii din Timoc. Repere ale unei comunități uitate

Victoria Moldovan-Ileana Mureșanu-Liana Pop (Cluj): Formarea limbii române ca limbă străină la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj

Eugen Glück (Arad): Străduințe ale parohiilor ortodoxe române din Sud-Estul Ungariei în spiritul Statutului Organic

Ana Borbély (Budapesta): Variantele de grai și standard în vocabularul elevilor cursului superior al școlii românești din Chitighaz

Elena Csobai (Bichîșciaba): Comunitatea românească din Giula-germană în secolul al XIX-lea

Ana Hoțopan (Seghedin): Excurs asupra publicațiilor etnografice ale românilor din Ungaria

Gheorghe Santău (Giula): Zbuciumatul secol al XIX-lea în mult încercata Transilvanie

Stella Nikula (Giula): Despre îngerii, puțin altfel

Maria Gurzău Czeglédi (Giula): 55 de ani de la înființarea Liceului cu Limba de Predare Română

Tiberiu Herdean (Budapesta): Patul lui Procust (Camil Petrescu) la o nouă lectură

Emilia Martin (Giula): Igienă și frumusețe în familia românească

Maria Berényi (Budapesta): 140 de ani de la reînființarea Mitropoliei Ardealului

SIMPOZION XV.**(Giula, 26-27 noiembrie 2005)**

Grigore Ploșteanu (Tîrgu-Mureș): Atitudinea guvernului de la Pesta față de revoluția din Țara Românească (iunie-septembrie 1848)

Rodica Colta (Arad): Doi cărturari arădeni, foști studenți la Budapesta: Ioan și Coriolan Petran.

Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș): Rebreanu student la Academia Militară Ludovica și ofițer la Giula

Ion M. Botoș (Ucraina): Comunitatea românească din Transcarpatia

Constantin Mălinaș (Oradea): Iconografia Emanuil Gojdu

Ileana Mureșanu, Liana Pop, Victoria Moldovan (Cluj): Dificultăți în folosirea românei de către vorbitorii altei limbi materne sau oficiale

Ana Borbély (Budapesta): „Așe-i zîsa” – expresivitatea limbii române vorbită în Ungaria

Emilia Martin (Giula): Rolul apotropaic al apei în tradițiile românești din Ungaria

Traian Trifu Căta (Serbia): Oare vor dispărea românii din Voivodina în anul 2050?

- Maria Gurzău Czeglédi (Giula):* Rolul Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria în învățămîntul minoritar
- Gheorghe Santău (Giula):* Lucian Boia : Jocul cu trecutul. – Istorie între adevăr și ficțiune
- Alexandru Ardelean (Budapesta):* Despre viața și activitatea lui Mocsáry Lajos
- Stella Nikula (Giula):* Fenomenul magic în societatea tradițională
- Tiberiu Herdean (Budapesta):* Problema autenticității în viziunea romancierilor interbelici
- Elena Csobai (Bichișciaba):* Comunitatea românească din Giula în epoca interbelică
- Maria Berényi (Budapesta):* Învățămîntul confesional românesc din Ungaria în secolele XIX-XX

SIMPOZION XVI.

(Giula, 25-26 noiembrie 2006)

- Vasile Dobrescu (Tîrgu-Mureș):* Formarea elitei economice românești din Transilvania în epoca modernă
- Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureș):* Student român la Budapesta - sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea
- Grigore Ploșteanu (Tîrgu-Mureș):* Viața, activitatea și opera lui Augustin Maior
- Victoria Moldovan (Cluj):* Româna între limbile Europei – un proiect actual
- Ana Borbély (Budapesta):* Bilingvismul în șase comunități minoritare din Ungaria
- Maria Marin (București):* Creativitatea populară reflectată în graiurile românești din Ungaria
- Iulia Mărgărit (București):* Graiuri românești din Ungaria. Interacțiunea graiuri – limbă literară la nivel lexical
- Sultana Avram (Sibiu):* Elemente de kitsch în arta populară românească din Ardeal – impactul asupra turismului rural
- Elena Rodica Colta (Arad):* Identitatea culturală a românilor din Aletea
- Elena Csobai (Bichișciaba):* Românii din Ungaria după 1945
- Stella Nikula (Giula):* EL sau EA?
- Ana Hoțopan (Seghedin):* Româna din Ungaria, despre competența și performanța vorbitorului
- Tiberiu Herdean (Budapesta):* Jurnalul intim și romanul ca jurnal în proza românească interbelică
- Emilia Martin (Giula):* Piese de ceramică populară în gospodăriile românești din Ungaria
- Maria Berényi (Budapesta):* Rolul filantropilor și mecenajilor în formarea vieții național-culturale a românilor din Ungaria în secolul al XIX-lea

SIMPOZION XVII.

(Budapesta, 24-25 noiembrie 2007)

- Vasile Dobrescu (Tîrgu-Mureş):* Elitele româneşti transilvănene și modelele europene ale modernizării
- Victoria Moldovan, Ileana Mureşanu, Liana Pop (Cluj):* Alinierea românei la CECR: Metodele „Europe ensemble” și „Autodidact”
- Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureş):* Studenții români de la Facultatea de Teologie din Budapesta și societatea „Salba”
- Elena Rodica Colta (Arad):* Preocupările bibliofile ale familiei Mocioni
- Ana Borbély (Budapesta):* Atitudinea față de limba vorbită de românii din Ungaria comparativ cu alte comunități lingvistice
- Corneliu-Cezar Sigmirean (Tîrgu-Mureş):* Românii din Ungaria în corespondența Ministerului de Externe al României
- Emilia Martin (Giula):* Giula, orașul multietnic
- Andrei Milin (Timișoara):* Rituri funerare din zona Margina
- Tiberiu Herdean (Budapesta):* Confesiunea ca mod de construire a sufletului. „Evoluția” Hortensiei-Papadat Bengescu
- Ana Hoțopan (Seghedin):* Mircea Eliade în limba maghiară
- Maria Berényi (Budapesta):* Activitatea unor femei celebre pentru întărirea ortodoxiei românești din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea

SIMPOZION XVIII.**(Giula, 29-30 noiembrie 2008)**

- Toader Nicoară (Cluj):* Aspecte și probleme ale istoriografiei românești contemporane (1990-2008)
- Vasile Dobrescu (Tîrgu-Mureş):* Pregătirea intelectuală a funcționarilor de bancă români din Imperiul Austro-Ungar
- Cornel Sigmirean (Tîrgu-Mureş):* Preot român în Imperiul Austro-Ungar
- Laurențiu Vlad (București):* Misiunea diplomatică a lui Alexandru Em. Lahovary la Viena, 1906-1908
- Ligia Livadă (București):* Alimentație populară și igienă socială, la medicii români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea
- Corneliu-Cezar Sigmirean (Tîrgu-Mureş):* Relațiile dintre România și Ungaria după al doilea război mondial în viziunea primului ministru dr. Petru Groza
- Sultana Avram (Sibiu):* Un bibliograf neobosit: Mircea Avram
- Elena Rodica Colta (Arad):* Patrimoniul imaterial o componentă a identității românilor din Ungaria
- Florin Cioban (Oradea):* Specificul școlii de frontieră – studiu antropologic despre școala din regiunile multiculturale româno-maghiare
- Emilia Martin (Giula):* Viața și activitatea preotului Ioan Ola în memoria satului
- Ana Borbély (Budapesta):* Comunitate și identitate minoritară – cercetări sociolingvistice în Ungaria (2001-2004)
- Tiberiu Herdean (Budapesta):* Tentativa de salvare a singurătății (Mihail Sebastian)
- Stella Nikula (Giula):* „Așe i-o fost dată”. Despre destin

Maria Gurzău Czeglédi (Giula): Luminările ca purtătoare de simboluri
Elena Csobai (Bichişciaba): Aspecte din istoria comunității ortodoxe din Bichiş
Maria Berényi (Budapesta): Medici români la Budapesta în secolul al XIX-lea

Relații internaționale

Pe parcursul celor cincisprezece ani am colaborat și conlucrat cu mai multe instituții, cum ar fi: Academia Română (mai multe instituții ale acesteia), Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Centrul de Studii Transilvane din Cluj, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, Biblioteca județeană din Oradea, Muzeul din Arad, Institutul de Cercetări al Șvabilor Dunăreni din Tübingen, Universitatea „Petru Maior” și Institutul de Cercetări Socio-Umane “Gheorghe Șincai” din Tîrgu-Mureș, Universitatea „Lucina Blaga” din Sibiu, ș.a. Cu aceste instituții facem și schimburi de cărți. Mai multe instituții europene au cunoștință de activitatea Institutului. Aceștia i s-au adresat mai multe biblioteci și catedre din Austria, Anglia, Grecia, Franța și Germania, solicitînd trimiterea publicațiilor noastre.

Manifestări culturale

Menirea cercetătorilor români din Ungaria este să facă cunoscute valorile culturale, literare, tradiționale. Cu ocazia organizării simpozionului al III-lea și a al IV-lea s-au evocat personalități de seamă din trecutul nostru. În 1993 l-am omagiat pe *Iosif Ioan Ardelean*, simpoziunul organizat în toamna anului 1994 a fost dedicat memoriei lui *Moise Nicoară*. Acestuia din urmă Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria împreună cu Uniunea Românilor din Ungaria i-a ridicat un bust în Curtea Bisericii Ortodoxe Române din Giula. În acest an am fost onorați de prezența doamnei *Acad. Cornelia Bodea*, istoric, autoarea singurei monografii despre Moise Nicoară. Prezența domniei sale a mărit prestigiul și rangul simpozionului. Spre bucuria noastră, Cornelia Bodea a mai fost alături de noi și la simpoziunile organizate în anii 1995, 1998 și 1999.

În 1998, Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria i-a ridicat o placă comemorativă, pe fosta clădire a Căminului românesc, generalului *Gheorghe Pomuț*, născut în Giula. Institutul organizează manifestări omagiale la aniversarea personalităților românești marcante din Ungaria, fiindcă așa crede că pe lângă munca științifică să contribuie și la menținerea etnică și culturală. În cadrul Institutului domină un spirit cultural și intelectual. Activează aici oameni care prin muncă și devotament doresc să contribuie la autocunoaștere, autodefinire și autorealizare. Aceștia sînt conștienți de faptul că noi, minoritarii, avem și mai mare nevoie de a cunoaște personalități de frunte aparținătoare comunității noastre pentru a ne păstra și întări identitatea național-culturală.

Cercetătorii români din Ungaria încerc să-și concentreze eforturile de investigare științifică asupra temelor considerate primordiale din punctul lor de vedere. Privind paleta tematică a subiectelor abordate, observăm tendința de studiere a acelor probleme care aparțin organic istoriei, tradiției, limbii și identității românilor din această țară. Rezultatele temelor abordate s-au concretizat, în volume aparte, în studii și articole

publicate în reviste de specialitate sau de cultură în țară și străinătate. Cercetările și publicațiile Institutului se angajează la asumarea valorilor din trecut și prezent. Se aduc sub lumină momentele esențiale ale culturii comunității românești din Ungaria, abordându-le din mai multe unghiuri. Prin aceste eforturi sperăm să evidențiem diverse fațete ale felului nostru de a fi: de la limbaj la comportament, de la credința noastră religioasă la atitudinea morală etc.

Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, instituție științifică și culturală, cu un loc propriu, bine definit și apreciat în mediile intelectuale românești din țară și România, își propune să continue, cu probitate și onestitate științifică, ceea ce întemeietorii lui din urmă cu un deceniu și jumate au gândit și inițiat.

Giula, noiembrie 2008

Maria Berényi